DEATH PENALTY - POLICY AND REGULATION OF VIETNAM CRIMINAL LAW

Assoc.Prof.Dr. Tran Van Do *- Former deputy chief justice of the Supreme People's Court, Member of Parliament XII, XIII*

M.A Le Thi Diem Hang *- Lecturer at Hanoi Law University.*

Summary:

The death penalty is a criminal sanction that deprives people of the right to life and is applied worldwide for a long time. However, the tendency of international treaties as well as policy of countries in the world is to remove this penalty. In the scope of this article, we will focus on analyzing policies and regulations of the Vietnamese criminal law over the periods from the establishment of the Democratic Republic of Vietnam to the present, thereby giving some recommendations to minimize and eventually eliminate the death penalty in Vietnam.

Keywords: punishment, the death penalty, international standards, policy, criminal law, Vietnam.

1. Introduction

As a punishment that deprives people of the right to life, the death penalty is the most severe sanction in the Vietnamese legal system as well as in many countries worldwide. However, this penalty has always been a controversial topic in the world as many states, as well as current viewpoints believe that the death penalty should be abolished; however, there are still many other countries and other views think that it is necessary to keep the death penalty.

The death penalty has appeared in Vietnam for a long time, undergoing changes in each historical period of the country, policies and laws on this penalty have changed more in the direction of humanity, reducing regulations relating to cases applied the penalty in accordance with laws and restrictions of application in practice. However, in view of the general trend of international law, Vietnam needs to have concrete and practical studies to reduce and eventually eliminate the death penalty completely.

2. International standard and tendency of countries in the world on the death penalty

The death penalty is a punishment that deprives the convicted person of the right to life[1]. Fully, it can be acknowledged that the death penalty is the deprivation of a person's life pursuant to a judgment declared by a lawfully established court, to punish that person for committing a serious crime[2].

The death penalty was recognized and applied in most primitive and ancient societies. The Bible teaching "an eye for an eye" has become popular, meaning that if you kill, you will pay a fair price. The ancient Code of Hammurabi - one of

---

[1] *Institute of Legal Science of Ministry of Justice, Law Dictionary, Vietnam Encyclopedia Publishing House and Judicial Publishing House, p.829.*

[2] *Vietnam Lawyers Association (2008), Death penalty in the international law, Hong Duc Publishing House, Hanoi, p. 13.*

Babylon's earliest preserved ancient laws from 1772 BC has already stipulated the death penalty. In addition, the Torah of Israel or the laws of the ancient Egyptians ... also recorded criminals subject to the death penalty[3].

The right to life is a divine human right and is universal. Article 3 of the Universal Declaration of Human Rights passed by the General Assembly of the United Nations on December 10, 1948 recognized "Everyone has the right to life, freedom and personal safety". However, the right to life is not an absolute right, it can be deprived of by the state if the individual commits certain crimes in accordance with the law[4]. This content was also stipulated in a number of international documents[5].

However, the death penalty is not a right. On what basis do people have the right to kill others[6]? It is these thoughts that have made some changes in the concept of the application of the death penalty. From around the early 1960s, when the death penalty was still popular in many countries, regulations on the restriction and abolition of the death penalty began to gradually be included in international documents on human rights[7]. Although it is not direct, Clause 2 of Article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights stipulates, "Nothing in this article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant.". The only international treaty on the abolition of the death penalty is currently the Second Optional Protocol on the Abolition of the Capital Penalty under the 1989 International Covenant on Civil and Political Rights. Until December 2018, this Protocol has 86 member countries and one country has signed but not ratified (Angola signed in 2013)[8].

Up to July 2018, there have been 142 countries in the world abolishing the death penalty (in law and in practice, of which 106 countries have abolished the death penalty for all crimes; 08 countries abolishing for serious criminals and 28 countries did not actually enforce the death penalty); only 56 countries still maintain and apply the death penalty in their legal system. Thus, it can be seen that the general trend of countries around the world is the abolition of the death penalty. It can be divided into groups such as: countries that completely abolished the death penalty (Australia, Canada, the Philippines ... and most of these countries are members of the Second Optional Protocol on abolition of the death penalty); countries eliminated the death penalty for serious crimes (Brazil, Chile, Israel, ...)

---

[3] Anthony Galvin (2015), *Old Sparky: The Electric Chair and the History of the Death Penalty*, Simon and Schuster.

[4] *Vietnam Lawyers Association (2008), Death penalty in the international law, Hong Duc Publishing House, Hanoi, p.46.*

[5] *As in Clause 2 Article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), Clause 2 Article 4 of the American Convention on Human Rights ...*

[6] Cesare Beccaria (2009), *On Crimes and Punishments*, Transaction Publishers New Brunswick (USA) and London (U.K).

[7] *EU Jule (2019), Report on researching of Vietnam's possibility to join the Second optional Protocol on Removing death penalty in accordance with The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), Hanoi , p.8.*

[8] *EU Jule (2019), EU Jule (2019), Report on researching of Vietnam's possibility to join the Second optional Protocol on Removing death penalty in accordance with The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), Hanoi , p.10.*

and countries eliminated in practice - meaning these countries still stipulate the death penalty for serious crimes such as murder but can be considered de facto eradicated. Because these countries have not applied this penalty in practice in the last 10 years and it is believed that there are policies or regulations in place so as not to apply or execute the death penalty in practice. Besides, there are also a number of countries that have signed international agreements not to use the death penalty (Brunei, Laos, Myanmar, Korea...)[9]

Among ASEAN countries, there are three countries that have abolished the death penalty, including Cambodia, East Timor and the Philippines. In October 2018, the Malaysian government announced that the country intends to abolish the death penalty for all crimes. Brunei, Laos and Myanmar did not actually enforce the death penalty. Thailand was once classified into the group of countries that did not enforce the death penalty in practice until it conducted its execution after nearly 10 years in June 2018. Singapore also limits the number of enforcement of death penalty annua (09 cases in 2018 and no case in 2010, 2012 and 2013). Currently, only two countries in the region, Indonesia and Vietnam, do not have clear plans to abolish the death penalty[10].

3.Overview of Vietnamese policies and laws on the death penalty before the promulgation of the 2015 Penal Code

3.1. Death penalty in accordance with criminal law from 1945 to 1985

This is a period of many fluctuations in national history and the top priority in this period is national liberation, national reunification, stabilization of the political, economic, and social system. Shortly after the independence day of September 2, 1945, the birth of the Democratic Republic of Vietnam, the country again experienced 9 years of resistance against French colonialism, 30 years of the resistance against the American Empire, the Northern border war, and the Southwest border war...

In such historical background, the criminal law has become an instrument of the people's democratic government in suppressing anti-revolutionary crimes, stabilizing the situation, maintaining social order and safety ... and The death penalty was used as an effective legal instrument to carry out that task. However, in this period, the death penalty was stipulated in many different documents but not codified. Some typical documents can be mentioned such as Decree No. 133-SL dated January 20, 1953, of the President of the Democratic Republic of Vietnam on the punishment of reactionary Vietnamese; Decree No. 151 / SL dated April 12, 1953 of the President on punishing landlords against the law in areas where land reform policies are implemented; The 1967 Ordinance on Punishment of Counter-revolutionary Crimes; The 1967 Ordinance on sanctions of infringement of socialist property; The 1970 Ordinance on punishment of crimes of infringing upon the

---

[9] *See: Abolitionist and retentionist countries as of July 2018, source:* https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT5066652017ENGLISH.pdf *accessed 3/3/2021).*

[10] *EU Jule (2019), Report on researching of Vietnam's possibility to join the Second optional Protocol on Removing death penalty in accordance with The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), tdd, p.13,14.*

private property of citizens; Ordinance on the punishment of bribery dated May 201981 of the Standing Committee of the National Assembly and Ordinance on sanctions of speculation, trafficking, counterfeiting, illegal business on June 30, 1982 by State Council…

Regarding the form of execution of the death penalty, first of all, Circular No. 498 / P-4 dated October 31, 1946, instructed " Executing the death penalty from now on using guns instead of guillotines ". Compared with the previous form of execution of the death penalty during the French colonial period, this provision demonstrates the humanity of the Democratic Republic of Vietnam. By 1974, the Ministry of Public Security issued Directive No. 138 / KCL on the execution of the death penalty, specifying the Council for the execution of the death penalty, the process of executing the death penalty, the cases temporarily postponed enforcing. On November 30, 1978, the Ordinance on the commutation of the death penalty was issued together with the procedure for considering the application for commutation passed by the State Council in Resolution No. 14 / NQ / HDNN7 dated August 28, 1981 ...

Thus, from 1945 to 1985, due to the peculiarities of the country, the death penalty was stipulated in many different legal documents; however, the main purpose of this stipulation is to punish, especially for counter-revolutionary crimes. However, the criminal policy of this period began to show humanity when there was a provision for the execution of the death penalty by gun instead of the guillotine; regulations on the cases of postponement of the execution of the death penalty and the commutation of the death penalty.

3.2. Death penalty in accordance with the 1985 Penal Code

On the basis of the subsidized economy, the system of legal documents in this period began with the appearance of the 1980 Constitution to institutionalize the path of the Communist Party of Vietnam in a new period. On June 27, 1985, in response to the need for codification in the criminal field, the National Assembly of the Socialist Republic of Vietnam passed the Penal Code 1985. " This Code inherits and develops The criminal law of our State from the August Revolution up to now, summarizing the experiences of fighting against and preventing crimes in our country over the decades" [11] *and the Code has become the fundamental source of Vietnamese criminal law.*

The 1985 Penal Code regulates the death penalty in Article 27:

"The death penalty is a special punishment applied to offenders in particularly serious cases.

The death penalty does not apply to juvenile offenders, to pregnant women when committing the crime or on trial. Death penalty is postponed for pregnant women and women nursing children under 12 months.

In cases a person sentenced to death receives a commutation, the death penalty becomes life imprisonment.

Only in special cases which having separate laws and regulations, will the death penalty be executed immediately after the trial".

---

[11] See: Preface to the 1985 Penal Code

On the basis of criminal policy whose concept of the death penalty is still essential in the fight against crime, in the 1985 Penal Code, the death penalty was initially regulated in 29 articles (out of 195 articles in total, accounting for 14.9%); and undergone four amendments (1989, 1991, 1992, 1997), the death penalty was added and stipulated in up to 44 articles (out of 214 articles, accounting for 20.6%). The code still stipulates the death penalty in sanctions for crimes on violating national security; infringing upon the life, honor, and dignity of others; property infringement crimes; business crimes; drug-related crimes; crimes on position; crimes of infringing upon the military's obligations and responsibilities; crimes of undermining peace, against humanity and war crimes.

Along with the regulations on the death penalty, the Penal Code of 1985 also stipulates not to apply the death penalty for people under 18 years old, pregnant women; postpone the enforcement for women who are pregnant or nursing children under 12 months of age; provisions on the death penalty commutation...

Following the appearance of the 1985 Penal Code, the 1988 Criminal Procedure Code created a formal legal basis for the application of the death penalty in Articles 288 and 289. These two articles provide specifying and detailing the execution relating to time limit, the order, and measures for the execution of the death penalty.

Thus, the 1985 Penal Code and the 1988 Criminal Procedure Code have specific provisions on the death penalty and the execution of the death penalty. Despite some rational regulations and a number of humanitarian ideas in legal policy; due to the characteristics of the post-war socio-economic situation and the centralized bureaucratic and subsidy mechanism, the role of the death penalty was not considered exactly… too many regulations and the tendency to strengthen sanctions with the death penalty is a limitation of the criminal law in this period.

3.3. Death penalty in accordance with the 1999 Penal Code

The 6th Congress of the Communist Party of Vietnam in December 1986 decided to implement the line of comprehensive national renewal, abolishing the centralized bureaucratic and subsidy mechanism, and development of the country according to the market mechanism. By the 1992 Constitution, our State affirmed: " Building a multi-sector commodity economy under the market mechanism, under the State's management, according to the socialist orientation " (Article 15). Therefore, the 1985 Penal Code - built on a centralized and subsidized economy, after 15 years of implementation, has shown inadequacies, no longer consistent with the innovation path and world trends. Thus, on December 21, 1999, the Penal Code 1999 was passed by the 10th National Assembly of the Socialist Republic of Vietnam, the 6th session.

Re*garding the death penalty, when the political system of the country was stable; the economy shifted to an international economic integration market mechanism; to correspond with international law and the general trend of gradually reducing and towards the abolition of the death penalty, the 1999 Penal Code has made positive changes such as:*

- Clearly define the limits on the application of the death penalty, whereby the death penalty applies only to persons committing particularly serious crimes;

- Expand the scope of not applying and enforcing the death penalty for women nursing children under 36 months old when committing crimes or on trial;

- Eliminate provisions of the 1985 Penal Code on the possibility of the execution of the death penalty immediately after the trial;

- Reducing the number of articles providing for the death penalty (from 44 articles in the 1985 Penal Code to 29 articles in the 1999 Penal Code and in the 2009 amendment and supplement, only 22 articles).

Procedures for the execution of the death penalty are specified in Chapter XXVI of the 2003 Criminal Procedure Code, Article 258 - Procedures for considering the judgment on death penalty before its execution and Article 259 - Execution of the death penalty.

In conclusion, the 1999 Penal Code and its amendment and supplementation in 2009 decreased the number of crimes with the death penalty provisions, abolished the death penalty provision right after the trial, and added regulations on non-applicable and non-excuted subjects. However, in fact the number and proportion of defendants being subjected to the death penalty are still quite high, not consistent with the humanitarian criminal policy of the Party and State as well as the requirements of national integration.

4. The death penalty in the criminal policy of the Judicial Reform and the 2015 Criminal Code

4.1. The role of the death penalty in criminal policy under the Judicial Reform Strategy and the 2013 Constitution

Resolution No. 08-NQ/ TW dated January 2, 2002 of the Politburo of the Communist Party of Vietnam on a number of key judicial tasks in the coming time has set out the task of changing the implementation organization of the death penalty and study of limits of the death penalty provision in the Penal Code. Next, the Politburo's Resolution No. 49-NQ / TW dated June 2, 2005 on the Judicial Reform Strategy to 2020 affirmed the policy "... focus on the completion of criminal policies and judicial proceedings, to promote effective prevention and goodwill in handling offenders. Limit the application of the death penalty towards only a few types of particularly serious crimes" .

According to the Constitution 2013, human rights are recognized, respected, protected for implementation. The right to life is the most important and sacred right of all human rights, whereby "Everyone has the right to life. Human life is protected by law. No one may be deprived of life in contravention of law"(Article 19); Simultaneously, "Human rights and citizens' rights may not be limited unless prescribed by a law solely in case of necessity for reasons of national defense, national security, social order and safety, social morality and community well-being" (Article 14).

Thus, according to the policy of judicial reform of the Party and State, the reduction of the death penalty inevitably meets the urgent requirement of completing the criminal legal system in association with the guarantee of human rights under the spirit of the Constitution, which is the humanization of punitive measures, suitable to the socio-economic development conditions and ethics of the nation, and

in accordance with the requirements of the crime prevention and fighting practice[12].

It is necessary to affirm that the policy of limiting the death penalty of the Party and State is substantive, which is "Restrictions on application" in fact, not a general reduction anddeclarative policy; the abolition of the death penalty was never applied in practice or used technical means to reduce the death penalty.

4.2. Death penalty in accordance with the 2015 Criminal Code

Institutionalization of the policy of restricting the application of the death penalty is affirmed in the Party's Resolutions on judicial reform. Through concretizing the spirit of the 2013 Constitution and assimilating the trend of international law, the Criminal Code 2015 has made a fundamental changes in the provisions on the death penalty. Specifically:

- First, narrowing the range of crimes with the death penalty. Article 40 of the Criminal Code clearly defines death penalty as a special punishment applicable only to persons committing particularly serious offenses belonging to groups of crime such as infringing upon national security, human life, drug - related crimes, corruption and a number of other particularly serious crimes as prescribed by this Code;

- Second, expanding the subjects are not applied the death penalty. Death penalty not only does not apply to people under 18 years of age, women being pregnant or nursing children under 36 months old, but also does not apply or is not enforced against humans aged 75 or over when committing a crime or on trial;

- Third, expanding the scope and conditions for non-execution of the death penalty and converting the death penalty to life imprisonment for 02 cases, including (i) people aged full 75 years or older and (ii) people convicted the death penalty for property embezzlement, accepting bribes but after being convicted, actively surrendering at least three-quarters of the embezzled property, bribe, and actively cooperating with authorities in distributing, investigating, handling crimes or making great achievements.

- Fourth, abolish the death penalty for 07 crimes: (1) Robbery (Article 168); (2) Production and trading of banned goods which are food, food additives (Article 193); (3) Illegal possession of narcotic substances (Article 249); (4) Appropriating narcotics (Article 252); (5) Destroying works, facilities and important means of national security (Article 303); (6) Insubordination (Article 394); Surrendering to enemy (Article 399). As for the crime of libel activities, which was specified in the 1999 Penal Code, with the highest penalty, the death penalty was decriminalized in the Criminal Code 2015. Thus, the 2015 Penal Code only maintained the death penalty for 18 out of 314 defined crimes (accounting for 5.73%) of 07 out of 14 criminal groups. In addition, the 2015 Penal Code has removed the provision on applying the death penalty to attempted crimes.

According to the Law on Execution of Criminal Judgments 2010 and the Law on Execution of Criminal Judgments 2019, Vietnam uses only one method of execution of the death penalty being lethal injection instead of shooting. Regulating

---

[12] *Drafting Committee of Penal Code (amended), Reporting relating to asking for the Drafting Committee's opinion on some basic contents of the Project on reducing the death penalty in the spirit of judicial reform, Hanoi, 2015*

the execution of the death penalty by lethal injection also reflects the humanity of Vietnam's criminal law when dealing with offenders, avoiding causing pain to the executed, as well as reducing the mental burden for them.

In general, the provisions on the death penalty in the Penal Code 2015 and a number of other legal documents have basically institutionalized the humanitarian criminal policies of the Party and State of Vietnam. However, with the trend of eliminating the death penalty from countries in the world, in our opinion, Vietnam needs to make more positive changes to limit and eventually eliminate this penalty.

5. International requirements and roadmap for Vietnam to reduce and remove the death penalty

5.1. International requirements for removal of the death penalty

The United Nations has adopted a series of Resolutions calling on member states to take measures suspending the execution of death penalty with the ultimate aim of eliminating this penalty in all countries. One of the recommendations that the Vietnam Government follow from the Universal Periodic Review (UPR) mechanism of the Human Rights Council and of the Committees monitoring the implementation of conventions to which Vietnam is a member is to reduce the number of offenses where the death penalty is possible and to consider suspending the application of this penalty[13].

It is obvious that the general tendency of countries all over the world nowadays is to remove the death penalty, predominantly in provisions of the Law but also in practice. Many states also have strategies and programs to promote the global elimination of the death penalty. Some countries have considered the abolition of the death penalty as a prerequisite for diplomatic relations and bilateral cooperation with countries that still maintain the penalty[14].

"Promoting the completion, building a uniform, synchronous, modern, feasible, open, transparent, stable, accessible, international competitive legal system, ensuring rights and legitimate interests of the people"[15]. This is the central mission in the XIII Congress of the Communist Party of Vietnam. Facing this target, with the analysis of international requirements, it is obvious that reducing and subsequently eliminating death penalty is a mandatory requirement that Vietnam has to aim for and ensure, in contribution to the harmonization of domestic legal system with standards in international law and customs[16].

5.2. Some recommendations on a roadmap for Vietnam to reduce and subsequently remove the death penalty

Firstly, in the current social conditions of our country, the maintenance of the death penalty is still essential in order to effectively fight against a number of

---

[13] *EU Jule (2019), Report on researching of Vietnam's possibility to join the Second optional Protocol on Removing death penalty in accordance with The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), p.2.*

[14] *EU Jule (2019), Report on researching of Vietnam's possibility to join the Second optional Protocol on Removing death penalty in accordance with The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), p.37.*

[15] *Resolution of the 13th National Congress of the Communist Party of Vietnam.*

[16] *Trinh Quoc Toan (2012), The death penalty regime in the Vietnamese Criminal Law and some complete recommendations, p.31.*

particularly serious crimes. Currently, according to the ICCPR, countries still can impose the death penalty for the most serious crimes. The definition of "the most serious crimes" can be interpreted differently by jurisdictions, depending on social, cultural, religious and political conditions[17]*. However, according to General Comment No. 36 approved by the Human Rights Commission in May 2018, "The term "the most serious crimes" must be read restrictively and appertain only to crimes of extreme gravity, involving intentional killing." Therefore, crimes that do not directly and unintentionally cause death such as: attempted murder, corruption, economic crimes, robbery, kidnapping and sexual crimes which are serious in nature should not be justified for the application of the death penalty as provided in Article 6. Consequently, the scope of application of the death penalty should be narrowed further in the Penal Code to be in compliance with international standards.*

According to our research, following the effective Vietnam Penal Code, the death penalty is categorized into three groups: (i) provisions with a political and legal meaning rather than criminal (crimes in Chapter XXVI - Crimes of undermining peace, against humanity and war crimes); (ii) regulations which are predominantly precautionary rather than applicable in practice (crimes of infringing upon national security) and (iii) regulations to be applied in practice (crimes infringing upon life, products, drug-related crimes, corruption crimes ...)[18]*. In our opinion, in the next 5 years period, the death penalty should only be retained for the offenses applied in practice, but also limited to some common and especially dangerous crimes for the society such as:*

- Murder: Considering removing some aggravating circumstances that could lead to the death penalty;

- Some drug-related crimes: Specifically the crime of illegally producing narcotics and illegally trading narcotics ... The crime of illegally transporting narcotics should be removed from the scope of application of the death penalty because its nature is not as dangerous as the above two behaviors.

Moreover, we should consider abolishing the death penalty for the crime of raping under 16 years old, embezzlement, bribes ... Also, we should consider eliminating the crime of violating the economic management order including the manufacture and trade of counterfeit drugs as curative medicines and preventive medicine from the scope of the death penalty because "according to incomplete statistics, the number of countries applying the death penalty for economic crimes is very rare ... and criminals of economic nature that infringe upon and cause economic damage, if the economic consequences are recovered, should not be executed "[19]*.*

---

[17] Roger Hood, *The death penalty A world-wide perspective*, Oxford Clarendon Press, 1996, p.56.

[18] *In Vietnam, in the last 5 years, the death penalty applies mainly to murder and drug-related crimes (accounting for more than 99.06% of the total number of people making up the death penalty). The remainder of the very few are property embezzlement, Rape of children, Bribery. (According to: Duong Viet Dung (2019), Death penalty in accordance with Penal Code 2015, Master's thesis in jurisprudence, Hanoi Law University)*

[19] *Dr. Dinh The Hung (2018), Regarding death penalty in Vietnam Penal Code, link: https://tapchitoaan.vn/bai-viet/thoi-su/ve-hinh-phat-tu-hinh-trong-blhs-viet-nam, accessed March 3, 2021*

For crimes that death penalties are not applicable in practice as we have mentioned above, Vietnam also needs to consider removal.

Secondly, it is essential to quickly study and take measures or penalties to replace the death penalty and gradually limit the application in practice. It can be referred to provisions for the postponement of the execution of the death penalty with the possibility of conditional commutation for some crimes to pave the way for actual reduction of the execution while still meeting the prevention requirements of crimes as defined in the Chinese Penal Code (Articles 48 and 50). The other method is to allow substituted penalty rather than death penalty, which has been effectively and possibly implemented by other countries. For example the penalty of life imprisonment without the possibility of expiration has been applied in many nations and territories such as British, Sweden[20] or the penalty of life-long imprisonment has been used in the United States[21].

Conclusion

Death penalty is tied to the right to life which is one of the basic and universal of human being. Although death penalty has existed for a long time, it is undeniable that in the current world that promoting human right, the trend to abolish the death penalty has become an inevitable thing. During the periods, although Vietnamese Criminal law regulates the death penalty, humanitarian policy is still guaranteed. In particular, the abolition of many regulations on the death penalty as well as adding a number of cases that do not apply and enforce the death penalty at the Vietnam Penal Code 2015 have clearly demonstrated that the criminal policy of Vietnamese criminal law is humanitarian. However, in the face of the urgent requirement of international standards as well as the general trend of the world, it is necessary to soonly have a research towards reducing and eliminating the death penalty in Vietnam during the next period. /.

References

[1] Pham Quoc Anh (ed), Death penalty in the international law, Hong Duc Publishing House, Hanoi, 2008.

[2] Anthony Galvin (2015), Old Sparky: The Electric Chair and the History of the Death Penalty, Simon and Schuster.

[3] Drafting Committee of Penal Code (amended), Reporting relating to asking for the Drafting Committee's opinion on some basic contents of the Project on reducing the death penalty in the spirit of judicial reform, Hanoi, 2015.

[4] Dr. Pham Van Beo (2010), Regarding Death penalty in the Vietnamese Criminal law, National Political Publishing House, Hanoi.

[5] Cesare Beccaria (2009), On Crimes and Punishments, Transaction Publishers New Brunswick (USA) and London (U.K).

---

[20] *Dr. Le Khac Dai, Ensuring the right to life and maintaining Death penalty in the Vietnamese Criminal law, quoted in the Proceedings of the National Conference: Death penalty in the world and Vietnam, p.16,17.*

[21] *Vietnam Lawyers Association (2008), Death penalty in the international law, tlđd, p.343*

[6] Assoc.Prof.Dr. Nguyen Dang Dung & authors, Things to know about Death penalty, reference book, National Political Publishing House, 2009.
[7] Duong Viet Dung (2019), Death penalty in accordance with Penal Code 2015, Master's thesis in jurisprudence, Hanoi Law University.
[8] Dr. Le Khac Dai, Ensuring the right to life and maintaining Death penalty in the Vietnamese Criminal law, quoted in the Proceedings of the National Conference: Death penalty in the world and Vietnam.
[9] EU Jule (2019), Report on researching of Vietnam's possibility to join the Second optional Protocol on Removing death penalty in accordance with The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), Hanoi.Roger Hood, The death penalty A world-wide perspective, Oxford Clarendon Press, 1996.
[10] Vietnam Lawyers Association (2008), Death penalty in the international law, Hong Duc Publishing House, Hanoi.
[11] Dr. Dinh The Hung (2018), Regarding death penalty in Vietnam Penal Code, link: https://tapchitoaan.vn/bai-viet/thoi-su/ve-hinh-phat-tu-hinh-trong-blhs-viet-nam
[12] Vu Thi Thuy (2007), Death penalty in the Vietnamese Criminal law, Doctor's thesis, Ho Chi Minh Law University.
[13] Trinh Quoc Toan (2012), The death penalty regime in the Vietnamese Criminal Law and some complete recommendations, Journal of Science, Vietnam National University, Law 28 (2012).
[14] Prof.Dr. Dao Tri Uc - Assoc.Prof.Dr. Vu Cong Giao - Assoc.Prof.Dr. Truong Thi Hong Ha (eds, 2015), Right to life and death penalty, National Political Publishing House, Hanoi.
[15] *Institute of Legal Science of Ministry of Justice, Law Dictionary, Vietnam Encyclopedia Publishing House and Judicial Publishing House.*

22

HÌNH PHẠT TỬ HÌNH – CHÍNH SÁCH VÀ QUY ĐỊNH PHÁP LUẬT HÌNH SỰ VIỆT NAM

PGS.TS. Trần Văn Độ - *Nguyên PCA TANDTC, ĐBQH khoá XII, XIII.*
Ths. Lê Thị Diễm Hằng - *Giảng viên trường Đại học luật Hà Nội.*

Tóm tắt:

Hình phạt tử hình là hình phạt tước bỏ quyền sống của con người đã được áp dụng từ lâu trên thế giới. Tuy nhiên, xu hướng của các điều ước quốc tế cũng như các quốc gia trên thế giới hiện nay là xóa bỏ hình phạt này. Trong phạm vi bài viết này, chúng tôi sẽ tập trung phân tích chính sách cũng như quy định của pháp luật hình sự Việt Nam qua các thời kì từ khi thành lập nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà đến nay cũng như một số kiến nghị nhằm giảm tối đa cũng như tiến tới xóa bỏ hình phạt tử hình tại Việt Nam.

Từ khóa: hình phạt, tử hình, chuẩn mực quốc tế, chính sách, pháp luật hình sự, Việt Nam.

1. Đặt vấn đề

Là hình phạt tước đi quyền sống của con người, tử hình là chế tài nghiêm khắc nhất trong hệ thống pháp luật Việt Nam cũng như nhiều nước trên thế giới. Tuy nhiên, hình phạt này luôn là một đề tài gây tranh luận trên thế giới khi phần lớn các quốc gia cũng như các quan điểm hiện nay cho rằng nên xóa bỏ hình phạt tử hình; tuy nhiên vẫn còn nhiều nước cũng như quan điểm khác lại cho rằng giữ lại hình phạt tử hình là cần thiết.

Hình phạt tử hình đã xuất hiện tại Việt Nam từ lâu, trải qua sự thay đổi của từng thời kì lịch sử của đất nước, chính sách và pháp luật về hình phạt này có nhiều thay đổi theo hướng nhân đạo hơn, giảm quy định trong luật và hạn chế áp dụng trong thực tế. Thế nhưng, trước xu hướng chung của pháp luật quốc tế, Việt Nam cần có những nghiên cứu cụ thể và thiết thực nhằm giảm và tiến tới xóa bỏ hoàn toàn hình phạt tử hình.

2. Chuẩn mực quốc tế và xu hướng các quốc gia trên thế giới về hình phạt tử hình

Tử hình là hình phạt tước bỏ quyền sống của người bị kết án[1]. Đầy đủ hơn, có thể hiểu, hình phạt tử hình là việc tước bỏ tính mạng một người theo một bản án được tuyên bởi một tòa án được lập ra một cách hợp pháp, để trừng trị người đó vì đã vi phạm một tội ác nghiêm trọng[2].

Hình phạt tử hình đã được ghi nhận và áp dụng trong hầu hết xã hội nguyên thủy và cổ đại. Lời giáo huấn trong Kinh thánh "*Một mắt đổi một mắt*" (an eye for an eye) đã trở nên phổ biến, đồng nghĩa với việc nếu anh giết người, anh sẽ phải trả một cái giá tương xứng. Bộ luật cổ Hammurabi – một trong những cổ luật sớm nhất còn lưu giữ được của Babylon từ những năm 1772 trước Công nguyên đã quy định về

[1] Viện Khoa học pháp lý Bộ Tư pháp, *Từ điển Luật học*, NXB. Từ điển bách khoa và NXB. Tư pháp, tr.829.
[2] Hội Luật gia Việt Nam (2008), *Hình phạt tử hình trong luật quốc tế*, NXB. Hồng Đức, Hà Nội, tr. 13.

hình phạt tử hình. Ngoài ra, kinh Torah của Isarel hay các bộ luật của người Ai Cập cổ đại… cũng đều ghi nhận những tội phạm phải chịu hình phạt tử hình[3].

Quyền sống là một quyền thiêng liêng của con người và có tính phổ quát. Tại Điều 3 Tuyên ngôn toàn thế giới về quyền con người được Đại hội đồng Liên hợp quốc thông qua ngày 10/12/1948 đã ghi nhận "*Mọi người đều có quyền sống, quyền tự do và an toàn cá nhân*". Tuy nhiên, quyền sống không phải là một quyền tuyệt đối, mà có thể bị tước bỏ bởi nhà nước nếu cá nhân phạm những tội ác nhất định theo quy định của pháp luật[4]. Chính trong một số văn kiện quốc tế cũng đã quy định nội dung này[5].

Tuy nhiên, hình phạt tử hình không phải là quyền. Căn cứ nào để con người có quyền được giết người khác[6]? Chính những tư tưởng đó đã dẫn đến có những sự thay đổi trong quan niệm về áp dụng hình phạt tử hình. Bắt đầu khoảng đầu những năm 1960, khi mà hình phạt tử hình vẫn còn phổ biến ở nhiều quốc gia, thì quy định về hạn chế và bãi bỏ hình phạt tử hình đã bắt đầu từng bước được đưa vào các văn kiện quốc tế về quyền con người[7]. Mặc dù không trực tiếp, tuy nhiên, ngay tại khoản 6 Điều 2 Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị đã quy định "*Không một quy định nào trong điều này có thể được viện dẫn để trì hoãn hoặc ngăn chặn việc xóa bỏ hình phạt tử hình ở bất ký quốc gia thành viên nào của Công ước này*". Và điều ước quốc tế duy nhất về bãi bỏ hình phạt tử hình hiện nay là Nghị định thư tùy chọn thứ hai về bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị năm 1989. Tính đến tháng 12/2018, Nghị định thư này đã có 86 quốc gia thành viên và một quốc gia đã ký nhưng chưa phê chuẩn (Angola ký năm 2013)[8].

Tính đến tháng 7 năm 2018,, trên thế giới đã có 142 quốc gia bỏ hình phạt tử hình (trong luật và trên thực tế, trong đó 106 quốc gia xóa bỏ hình phạt tử hình cho tất cả các tội phạm; 08 quốc gia xóa bỏ cho những tội phạm thông thường và 28 quốc gia không thi hành hình phạt tử hình trên thực tế); chỉ còn 56 quốc gia vẫn duy trì và áp dụng hình phạt tử hình trong hệ thống pháp luật của mình[9]. Như vậy, có thể thấy, xu hướng chung của các quốc gia trên thế giới hiện nay là xoá bỏ hình phạt tử hình. Có thể chia thành các nhóm như: các quốc gia đã xóa bỏ hoàn toàn hình phạt tử hình (Úc, Canada, Philippines… và phần lớn các quốc gia này đều là thành viên của Nghị định thư tùy chọn thứ hai về bãi bỏ hình phạt tử hình); một số quốc gia xóa bỏ hình phạt tử hình đối với các tội thông thường (Brazil, Chile, Israel,…) và một số quốc gia khác xóa bỏ trên thực tế - nghĩa là những quốc gia này vẫn quy định hình phạt tử hình cho những tội phạm thông thường như giết người nhưng có thể xem là đã xóa bỏ trên thực tế bởi quốc gia đã không thi hành án trong suốt 10 năm gần đây và có cơ sở để

---

[3] Anthony Galvin (2015), *Old Sparky: The Electric Chair and the History of the Death Penalty*, Simon and Schuster.

[4] Hội Luật gia Việt Nam (2008), *Hình phạt tử hình trong luật quốc tế*, tlđd, tr. 46.

[5] Như tại khoản 2 Điều 6 Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR), khoản 2 Điều 4 Công ước Châu Mỹ về quyền con người…

[6] Cesare Beccaria (2009), *On Crimes and Punishments*, Transaction Publishers New Brunswick (USA) and London (U.K).

[7] EU Jule (2019), *Báo cáo nghiên cứu Khả năng của Việt Nam gia nhập Nghị định thư tùy chọn thứ hai về Bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR*), Hà Nội, tr.8.

[8] EU Jule (2019), *Báo cáo nghiên cứu Khả năng của Việt Nam gia nhập Nghị định thư tùy chọn thứ hai về Bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR*), tlđd,, tr.10.

[9] Xem: Abolitionist and retentionist countries as of July 2018, nguồn: https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT5066652017ENGLISH.pdf, truy cập ngày 03/3/2021*).*

tin rằng có chính sách hoặc những quy định được thiết lập để không áp dụng hoặc thi hành án tử hình trên thực tế; ngoài ra còn có một số quốc gia đã kí kết những thỏa thuận quốc tế không sử dụng hình phạt tử hình (Brunây, Lào, Myanmar, Hàn Quốc)[10]…

Trong các quốc gia ASEAN, có ba quốc gia đã bãi bỏ hình phạt tử hình, gồm Cam-pu-chia, Đông Timor và Phi-lip-pin. Vào tháng 10/2018, chính phủ Malaysia đã tuyên bố quốc gia này dự định bãi bỏ hình phạt tử hình đối với tất cả các tội phạm. Brunei, Lào và Myanmar đã không thi hành án tử hình trên thực tế. Thái Lan đã từng được xếp vào nhóm các quốc gia không thi hành án tử hình trên thực tế cho đến khi quốc gia nay tiến hành vụ hành quyết sau gần 10 năm vào tháng 6 năm 2018. Singapore cũng hạn chế số lượng vụ việc thi hành án tử hình hàng năm (09 vụ/năm 2018 và không có vụ nào vào các năm 2010, 2012 và 2013). Hiện nay, chỉ còn hai quốc gia trong khu vực là Indonesia và Việt Nam là chưa có kế hoạch rõ ràng về bãi bỏ hình phạt tử hình[11].

3. Khái quát chính sách và pháp luật Việt Nam về hình phạt tử hình trước khi ban hành Bộ luật hình sự 2015

3.1. Hình phạt tử hình theo pháp luật hình sự từ 1945 đến 1985

Đây là thời kì có nhiều biến động trong lịch sử dân tộc, khi ưu tiên hàng đầu trong thời kì này là giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước, ổn định hệ thống chính trị, kinh tế, xã hội. Không lâu sau ngày độc lập 02/9/1945 khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, đất nước lại trải qua 09 năm kháng chiến chống thực dân Pháp, 30 năm kháng chiến chống Đế quốc Mỹ, chiến tranh biên giới phía Bắc và biên giới Tây Nam…

Trong bối cảnh lịch sử như vậy, pháp luật hình sự đã trở thành công cụ của chính quyền dân chủ nhân dân trong việc trấn áp tội phạm phản cách mạng, ổn định tình tình, giữ gìn trật tự an toàn xã hội… và hình phạt tử hình được sử dụng như là một công cụ pháp lý hữu hiệu để thực hiện nhiệm vụ đó.. Tuy nhiên, thời kì này, hình phạt tử hình được quy định trong nhiều văn bản khác nhau chứ chưa được pháp điển hóa. Có thể kể đến một số văn bản tiêu biểu như: Sắc lệnh số 133-SL ngày 20/01/1953 của Chủ tịch nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà về trừng trị các loại Việt gian phản động; Sắc lệnh 151/SL ngày 12/4/953 của Chủ tịch nước trừng trị địa chủ chống pháp luật ở những nơi thực hiện chính sách cải cách ruộng đất; Pháp lệnh trừng trị các tội phản cách mạng năm 1967; Pháp lệnh trừng trị các tội xâm phạm tài sản xã hội chủ nghĩa năm 1967; Pháp lệnh trừng trị các tội xâm phạm tài sản riêng của công dân năm 1970; Pháp lệnh trừng trị tội hối lộ ngày 20/5/1981 của Ủy ban thường vụ Quốc hội và Pháp lệnh trừng trị các tội đầu cơ, buôn bán, làm hàng giả, kinh doanh trái phép ngày 30/6/1982 của Hội đồng Nhà nước…

Về hình thức thi hành án tử hình, trước hết, Thông tư số 498/P-4 ngày 31/10/1946 có hướng dẫn "*Thi hành án tử hình từ nay dùng súng thay máy chém*". So với hình thức thi hành án tử hình trước đó thời Pháp thuộc, quy định này thể hiện tính nhân đạo của Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa. Đến năm 1974, Bộ Công an đã ban hành Chỉ thị số 138/KCL về việc thi hành án tử hình, quy định cụ thể Hội đồng

---

[10] Xem: Abolitionist and retentionist countries as of July 2018, nguồn: https://www.amnesty.org/download/Documents/ACT5066652017ENGLISH.pdf, truy cập ngày 03/3/2021).

[11] EU Jule (2019), *Báo cáo nghiên cứu Khả năng của Việt Nam gia nhập Nghị định thư tùy chọn thứ hai về Bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR)*, tlđd, tr.13,14.

thi hành án tử hình hình, quy trình thi hành án tử hình, các trường hợp được tạm hoãn thi hành án tử hình. Ngày 30/11/1978, Pháp lệnh về việc ân giảm án tử hình được ban hành cùng với thủ tục xét đơn xin ân giảm được Hội đồng Nhà nước thông qua tại Nghị quyết số 14/NQ/HĐNN7 ngày 28/8/1981…

Như vậy, từ năm 1945 đến năm 1985, do đặc thù của tình hình đất nước, hình phạt tử hình được quy định trong nhiều văn bản pháp luật khác nhau nhưng còn nặng về trừng trị, đặc biệt đối với các tội phản cách mạng. Tuy nhiên, chính sách hình sự thời kì này đã bắt đầu thể hiện tính nhân đạo khi có quy định về thi hành án tử hình bằng bằng súng thay vì máy chém; quy định về các trường hợp được hoãn thi hành án tử hình, ân giảm án tử hình.

3.2. Hình phạt tử hình theo Bộ luật Hình sự 1985

Trên cơ sở nền kinh tế bao cấp, hệ thống văn bản quy phạm pháp luật thời kỳ này bắt đầu bằng sự ra đời của Hiến pháp năm 1980 nhằm thể chế hóa đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam trong giai đoạn mới. Ngày 27/6/1985, trước yêu cầu cần pháp điển hóa trong lĩnh vực hình sự, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam đã thông qua Bộ luật Hình sự năm 1985. "*Bộ luật này kế thừa và phát triển Luật hình sự của Nhà nước ta từ Cách mạng tháng Tám đến nay, tổng kết những kinh nghiệm đấu tranh chống và phòng ngừa tội phạm ở nước ta trong mấy chục năm*"[12] và Bộ luật đã trở thành nguồn cơ bản của luật hình sự Việt Nam.

Bộ luật Hình sự năm 1985 quy định về hình phạt tử hình tại Điều 27:

"Tử hình là hình phạt đặc biệt được áp dụng đối với người phạm tội trong trường hợp đặc biệt nghiêm trọng.

Không áp dụng tử hình đối với người chưa thành niên phạm tội, đối với phụ nữ có thai khi phạm tội hoặc khi bị xét xử. Tử hình được hoãn thi hành đối với phụ nữ có thai, phụ nữ đang nuôi con dưới 12 tháng.

Trong trường hợp người bị kết án tử hình được ân giảm thì tử hình chuyển thành tù chung thân.

Chỉ trong trường hợp đặc biệt có luật quy định riêng thì tử hình mới được thi hành ngay sau khi xét xử".

Trên cơ sở chính sách hình sự vẫn quan niệm tử hình là hình phạt cần thiết trong đấu tranh chống tội phạm, Bộ luật Hình sự năm 1985, hình phạt tử hình ban đầu được quy định tại 29 điều luật (trên tổng số 195 điều luật, chiếm 14,9%); và trải qua 04 lần sửa đổi (năm 1989, năm 1991, năm 1992, năm 1997), hình phạt tử hình được bổ sung và quy định lên tới 44 điều luật (trên tổng số 214 điều luật, chiếm 20,6%). Bộ luật vẫn quy định hình phạt tử hình trong chế tài các tội các tội xâm phạm an ninh quốc gia; xâm phạm tính mạng, danh dự, nhân phẩm của người khác; các tội xâm phạm sở hữu; các tội phạm về kinh; các tội phạm về ma tuý); các tội phạm về chức vụ; các tội xâm phạm nghĩa vụ, trách nhiệm của quân nhân; các tội phá hoại hoà bình, chống loài người và tội phạm chiến tranh.

Cùng với quy định chế tài về hình phạt tử hình, Bộ luật Hình sự năm 1985 cũng quy định không áp dụng hình phạt tử hình đối với người dưới 18 tuổi, phụ nữ có thai; hoãn thi hành đối với phụ nữ có thai hoặc nuôi con dưới 12 tháng tuổi; quy định về ân giảm án tử hình…

Nối tiếp sự ra đời của Bộ luật Hình sự năm 1985, Bộ luật Tố tụng hình sự năm 1988 đã tạo cơ sở pháp lý hình thức cho việc áp dụng hình phạt tử hình tại Điều 288

[12] Xem: Lời nói đầu Bộ luật hình sự năm 1985

và Điều 289. Hai điều luật này đã quy định cụ thể, chi tiết về thời hạn thi hành, trình tự và biện pháp thi hành hình phạt tử hình.

Như vậy, Bộ luật Hình sự năm 1985 và Bộ luật Tố tụng hình sự 1988 đã có những quy định cụ thể về hình phạt tử hình và thi hành hình phạt tử hình. Mặc dù đã có những hạt nhân hợp lý, một số ý tưởng nhân đạo trong chính sách pháp luật; do đặc trưng của tình hình kinh tế, xã hội sau chiến tranh, cơ chế tập trung quan liêu bao cấp; quan niệm chưa chính xác về vai trò hình phạt tử hình… việc quy định quá nhiều và xu thế tăng cường chế tài có hình phạt tử hình là một hạn chế của pháp luật hình sự thời kỳ này.

3.3. Hình phạt tử hình theo Bộ luật hình sự 1999

Đại hội VI của Đảng cộng sản Việt Nam tháng 12/1986 đã quyết định thực hiện đường lối đổi mới toàn diện đất nước, xóa bỏ cơ chế tập trung quan liêu bao cấp, phát triển đất nước theo cơ chế thị trường. Đến Hiến pháp năm 1992, Nhà nước ta đã khẳng định "*Xây dựng nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần theo cơ chế thị trường, có sự quản lý của Nhà nước, theo định hướng xã hội chủ nghĩa*" (Điều 15). Vì thế, Bộ luật Hình sự năm 1985 – được xây dựng trên nền kinh tế tập trung, bao cấp, trải qua 15 năm thi hành đã thể hiện những bất cập, không còn phù hợp với đường lối đổi mới và xu thế thế giới. Vì vậy, ngày 21.12.1999, Quốc hội nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam khoá X, kỳ họp thứ 6 đã thông qua Bộ luật Hình sự năm 1999.

Về hình phạt tử hình, khi hệ thống chính trị của đất nước đã ổn định; nền kinh tế chuyển sang cơ chế thị trường hội nhập kinh tế quốc tế; phù hợp với luật pháp quốc tế và xu thế chung là giảm dần và tiến tới xóa bỏ hình phạt tử hình, Bộ luật Hình sự năm 1999 đã có những thay đổi mang tính tích cực như:

- Xác định rõ giới hạn áp dụng hình phạt tử hình, theo đó hình phạt tử hình chỉ áp dụng đối với người phạm tội đặc biệt nghiêm trọng;
- Mở rộng phạm vi không áp dụng và thi hành hình phạt tử hình đối với phụ nữ đang nuôi con dưới 36 tháng tuổi khi phạm tội hoặc khi bị xét xử;
- Loại bỏ quy định của Bộ luật Hình sự năm 1985 về khả năng thi hành án tử hình ngay sau khi xét xử;
- Giảm số điều luật quy định về hình phạt tử hình (từ 44 điều trong Bộ luật Hình sự năm 1985 còn 29 điều trong Bộ luật Hình sự năm 1999 và trong lần sửa đổi, bổ sung năm 2009 chỉ còn 22 điều luật).

Thủ tục thi hành hình phạt tử hình được quy định tại Chương XXVI Bộ luật tố tụng hình sự năm 2003, Điều 258 – Thủ tục xem xét bản án tử hình trước khi đưa ra thi hành và Điều 259 – Thi hành hình phạt tử hình.

Như vậy, Bộ luật Hình sự 1999 và đến lần sửa đổi, bổ sung năm 2009 đã có sự giảm về số lượng các tội danh có quy định hình phạt tử hình, bãi bỏ quy định hình phạt tử hình ngay sau khi xét xử và bổ sung đối tượng không áp dụng và thi hành án tử hình. Tuy nhiên, trên thực tế, việc số lượng và tỷ lệ các bị cáo bị áp dụng hình phạt tử hình còn khá cao chưa phù hợp với chính sách hình sự nhân đạo của Đảng và Nhà nước ta cũng như yêu cầu của hội nhập quốc tế.

4. Hình phạt tử hình trong chính sách hình sự của Cải cách tư pháp và Bộ luật Hình sự năm 2015

4.1. Vai trò hình phạt tử hình trong chính sách hình sự theo Chiến lược Cải cách tư pháp và Hiến pháp 2013

Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 02/01/2002 của Bộ Chính trị Đảng cộng sản

Việt Nam về một số nhiệm vụ trọng tâm công tác tư pháp trong thời gian tới đã đề ra nhiệm vụ thay đổi việc tổ chức thi hành hình phạt tử hình và nghiên cứu hạn chế án tử hình trong Bộ luật hình sự. Tiếp đến, Nghị quyết số 49-NQ/TW ngày 02/6/2005 của Bộ Chính trị về Chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020 đã khẳng định chủ trương *"...Coi trọng việc hoàn thiện chính sách hình sự và thủ tục tố tụng tư pháp, đề cao hiệu quả phòng ngừa và tính hướng thiện trong xử lý người phạm tội. Hạn chế áp dụng hình phạt tử hình theo hướng chỉ áp dụng đối với một số ít loại tội phạm đặc biệt nghiêm trọng"*.

Theo Hiến pháp năm 2013, các quyền con người được ghi nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm thực hiên. Quyền sống là quyền quan trọng và thiêng liêng nhất trong các quyền con người, theo đó: "*Mọi người có quyền sống. Tính mạng con người được pháp luật bảo hộ. Không ai bị tước đoạt tính mạng trái luật* (Điều 19); đồng thời "*Quyền con người, quyền công dân chỉ có thể bị hạn chế theo quy định của luật trong trường hợp cần thiết vì lý do quốc phòng, an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, đạo đức xã hội, sức khỏe của cộng đồng*" (Điều 14).

Như vậy, theo chủ trương cải cách tư pháp của Đảng và Nhà nước, việc giảm hình phạt tử hình tất yếu đáp ứng đòi hỏi cấp thiết của việc hoàn thiện hệ thống pháp luật hình sự gắn với việc bảo đảm các quyền con người theo tinh thần Hiến pháp, nhân đạo hoá các biện pháp trừng trị phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế - xã hội và đạo lý của dân tộc, phù hợp yêu cầu của thực tiễn đấu tranh phòng, chống tội phạm[13].

Một điều cần khẳng định là chính sách hạn chế hình phạt tử hình của Đảng và Nhà nước ta là thực chất, là *"Hạn chế áp dụng"* trên thực tế, chứ không phải giảm chung chung, mang tính tuyên ngôn; xóa bỏ chế tài tử hình không bao giờ áp dụng trên thực tế hoặc sử dụng biện pháp kỹ thuật để giảm chế tài tử hình.

4.2. Hình phạt tử hình theo Bộ luật Hình sự năm 2015

Thể chế hóa chính sách hạn chế áp dụng hình phạt tử hình được khẳng định tại các Nghị quyết của Đảng về cải cách tư pháp, cụ thể hóa tinh thần Hiến pháp năm 2013, tiếp thu xu thế của pháp luật quốc tế, Bộ luật Hình sự năm 2015 đã có những thay đổi cơ bản khi quy định về hình phạt tử hình. Cụ thể:

- *Một là*, Thu hẹp phạm vi các tội có hình phạt tử hình. Điều 40 Bộ luật Hình sự xác định rõ tử hình là hình phạt đặc biệt chỉ áp dụng đối với người phạm tội đặc biệt nghiêm trọng thuộc *một trong nhóm các tội xâm phạm an ninh quốc gia, xâm phạm tính mạng con người, các tội phạm về ma túy, tham nhũng và một số tội phạm đặc biệt nghiêm trọng khác do Bộ luật này quy định*;

- *Hai là*, mở rộng đối tượng không áp dụng hình phạt tử hình. Ngoài dưới 18 tuổi, phụ nữ có thai hoặc đang nuôi con dưới 36 tháng tuổi, tử hình không áp dụng hoặc không thi hành đối với người từ đủ 75 tuổi trở lên khi phạm tội hoặc khi xét xử;

- *Ba là*, mở rộng phạm vi, điều kiện không thi hành án tử hình và chuyển hình phạt tử hình thành tù chung thân đối với 02 trường hợp gồm (i) *người từ đủ 75 tuổi trở lên* và (ii) *Người bị kết án tử hình về tội tham ô tài sản, nhận hối lộ mà sau khi bị kết án đã chủ động nộp lại ít nhất ba phần tư tài sản tham ô, nhận hối lộ và hợp tác tích cực với cơ quan chức năng trong việc phát hiện, điều tra, xử lý tội phạm hoặc lập công lớn*.

---

[13] Ban soạn thảo Bộ luật hình sự (sửa đổi), *Báo cáo xin ý kiến Ban soạn thảo về một số nội dung cơ bản của Đề án giảm hình phạt tử hình trên tinh thần cải cách tư pháp*, Hà Nội, 2015.

- *Bốn là*, bỏ hình phạt tử hình đối với 07 tội: (1) Cướp tài sản (Điều 168); (2) Sản xuất, buôn bán hàng cấm là lương thực, thực phẩm, phụ gia thực phẩm (Điều 193); (3) Tàng trữ trái phép chất ma túy (Điều 249); (4) Chiếm đoạt chất ma túy (Điều 252); (5) Phá hủy công trình, cơ sở, phương tiện quan trọng về an ninh quốc gia (Điều 303); (6) Chống mệnh lệnh (Điều 394); (7) Đầu hàng địch (Điều 399). Còn tội hoạt động phỉ từng được quy định tại Bộ luật Hình sự 1999 với hình phạt cao nhất là tử hình đã được phi tội phạm hoá trong Bộ luật Hình sự năm 2015. Như vậy, Bộ luật Hình sự năm 2015 chỉ còn duy trì hình phạt tử hình đối với 18 tội trong số 314 tội được quy định (chiếm tỷ lệ 5,73%) thuộc 07/14 nhóm tội phạm. Ngoài ra, Bộ luật Hình sự năm 2015 đã loại bỏ quy định khả năng áp dụng hình phạt tử hình đối với tội phạm được thực hiện ở giai đoạn phạm tội chưa đạt.

Theo Luật Thi hành án hình sự năm 2010 và Luật Thi hành án hình sự năm 2019, Việt Nam sử dụng duy nhất một phương thức thi hành án tử hình là tiêm thuốc độc, thay cho hình thức xử bắn. Quy định hình thức thi hành án tử hình bằng tiêm thuốc độc cũng thể hiện tính nhân đạo của pháp luật hình sự Việt Nam khi xử lí người phạm tội, tránh gây đau đớn cho người bị thi hành án cũng như giảm bớt gánh nặng tâm lí cho người thi hành án.

Nhìn chung, quy định về hình phạt tử hình trong Bộ luật Hình sự năm 2015 và một số văn bản pháp luật khác đã cơ bản thể chế được chính sách hình sự nhân đạo, hướng thiện của Đảng và Nhà nước Việt Nam. Tuy nhiên, với xu hướng xóa bỏ hình phạt tử hình của các quốc gia trên thế giới[14], theo chúng tôi, Việt Nam cần có những thay đổi tích cực hơn để hạn chế và tiến đến xóa bỏ hình phạt này.

5. Yêu cầu quốc tế và lộ trình cho Việt Nam cắt giảm và xóa bỏ hình phạt tử hình

5.1. Yêu cầu quốc tế về xóa bỏ hình phạt tử hình

Liên hợp quốc đã thông qua một loạt Nghị quyết kêu gọi các quốc gia thanh viên thực hiện các biện pháp để tạm ngừng việc thi hành án tử hình với mục đích cuối cùng là bãi bỏ hình phạt tử hình ở tất cả các quốc gia. Một trong những khuyến nghị mà Chính phủ Việt Nam nhận được từ cơ chế rà soát định kỳ phổ quát (UPR) của Hội đồng quyền con người và của các Ủy ban giám sát thực thi các Công ước mà Việt Nam là quốc gia thành viên là giảm số tội có thể áp dụng hình phạt tử hình và cân nhắc việc tạm ngừng áp dụng hình phạt tử hình[15].

Dễ dàng nhận thấy, xu hướng chung của các quốc gia trên thế giới hiện nay là xóa bỏ hình phạt tử hình, chủ yếu trong quy định của Luật nhưng cũng có thể là trên thực tế. Nhiều quốc gia cũng đã có chiến lược và chương trình để thúc đẩy việc bãi bỏ hình phạt tử hình trên phạm vi toàn cầu. Một vài quốc gia đã biến việc bãi bỏ hình phạt tử hình thành một điều kiện tiên quyết trong quan hệ ngoại giao và hợp tác song phương với các quốc gia vẫn còn duy trì hình phạt tử hình[16].

---

[14] Theo tổ chức ân xá quốc tế (AI), trong tổng số gần 130 quốc gia hủy bỏ hình phạt tử hình, có 45 quốc gia đưa ra quyết định này từ năm 1990 trở lạ đây (Xem: *Hình phạt tử hình trong luật quốc tế, Chủ biên: Phạm Quốc Anh, NXB Hồng Đức, 2008, tr.106).*

[15]EU Jule (2019), Báo cáo nghiên cứu Khả năng của Việt Nam gia nhập Nghị định thư tùy chọn thứ hai về Bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR), tlđd, tr.2.

[16] EU Jule (2019), Báo cáo nghiên cứu Khả năng của Việt Nam gia nhập Nghị định thư tùy chọn thứ hai về Bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR), tlđd, tr.37.

"*Đẩy mạnh việc hoàn thiện, xây dựng hệ thống pháp luật thống nhất, đồng bộ, hiện đại, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định, dễ tiếp cận, có sức cạnh tranh quốc tế, bảo đảm quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân*"[17]. Đây là nhiệm vụ trọng tâm trong Đại hội XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam. Trước mục tiêu này, với những phân tích về yêu cầu của quốc tế, rõ ràng việc giảm thiểu, tiến tới xóa bỏ hình phạt tử hình là yêu cầu bắt buộc mà Việt Nam phải hướng đến và bảo đảm, góp phần làm hài hòa hóa hệ thống pháp luật trong nước với các tiêu chuẩn về vấn đề này trong pháp luật, tập quán quốc tế[18].

5.2. Một số đề xuất về lộ trình cho Việt Nam nhằm cắt giảm, tiến tới xóa bỏ hình phạt tử hình

Thứ nhất, trong điều kiện xã hội hiện nay ở nước ta, việc duy trì hình phạt tử hình vẫn là cần thiết nhằm đấu tranh phòng chống có hiệu quả đối với một số tội phạm đặc biệt nghiêm trọng. Hiện nay, theo ICCPR, các quốc gia vẫn có thể áp dụng hình phạt tử hình đối với những tội phạm nghiêm trọng nhất. Định nghĩa "*những tội phạm nghiêm trọng nhất*", có thể được các quốc gia giải thích khác nhau, tùy vào các điều kiện về xã hội, văn hóa, tôn giáo và chính trị[19]. Tuy nhiên, theo Bình luận chung số 36 được Ủy ban Quyền con người thông qua vào tháng 5 năm 2018 thì "*Khái niệm tội phạm nghiêm trọng nhất phải được hiểu rất chặt chẽ và chỉ liên quan đến những tội phạm đặc biệt nghiêm trọng, bao gồm tội giết người có chủ đích*". Do vậy, những tội phạm không trực tiếp và không cố ý gây ra cái chết như: giết người chưa đạt, tham nhũng, các tội phạm về kinh tế, tội cướp, bắt cóc và tội phạm về tình dục, mặc dù có bản chất là nghiêm trọng nhưng khó có thể biện minh cho việc áp dụng hình phạt tử hình theo quy định tại Điều 6. Vì vậy, phạm vi áp dụng hình phạt tử hình nên thu hẹp hơn nữa trong Bộ luật Hình sự để phù hợp với chuẩn mực quốc tế.

Theo nghiên cứu của chúng tôi, theo Bộ luật hình sự hiện hành của Việt Nam thì hình phạt tử hình được quy định theo ba nhóm: (i) quy định với ý nghĩa chính trị pháp lý nhiều hơn là hình sự (các tội ở chương XXVI – Các tội phá hoại hòa bình, chống loài người và tội phạm chiến tranh); (ii) quy định mang tính phòng ngừa là chủ yếu mà không áp dụng trên thực tế (Các tội xâm phạm an ninh quốc gia) và (iii) quy định để áp dụng trên thực tế (các tội xâm phạm tính mạng, nhân phẩm, các tội phạm về ma tuý, các tội tham nhũng…)[20]. Theo chúng tôi, trong thời gian khoảng 5 năm tới, chỉ nên giữ lại hình phạt tử hình đối với các tội được áp dụng trên thực tế, nhưng cũng chỉ giới hạn trong một số tội phạm phổ biến và có tính nguy hiểm cho xã hội đặc biệt lớn như:

- Tội giết người: Trong đó cân nhắc loại bỏ một số tình tiết định khung tăng nặng có thể dẫn đến hình phạt tử hình;

- Một số tội phạm về ma túy: Cụ thể là tội sản xuất trái phép chất ma túy và tội mua bán trái phép chất ma túy… Còn tội vận chuyển trái phép chất ma túy nên bỏ hình phạt tử hình bởi tính chất của hành vi không nguy hiểm như hai hành vi trên.

---

[17] Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII Đảng Cộng sản Việt Nam.

[18] Trịnh Quốc Toàn, Chế định hình phạt tử hình trong Luật hình sự Việt Nam và một số kiến nghị hoàn thiện, tlđd, tr.31.

[19] Roger Hood, *The death penalty A world-wide perspective*, Oxford Clarendon Press, 1996, p.56.

[20] Tại Việt Nam, trong 05 năm gần đây, hình phạt tử hình áp dụng chủ yếu đối với tội giết người và các tội phạm về ma túy (chiếm đến hơn 99,06% tổng số người bịa ps dụng hinh phạt tử hình), còn lại với số lượng rất ít là tội Tham ô tài sản, Hiếp dâm trẻ em, Nhận hối lộ. (Theo: Dương Việt Dũng (2019), *Hình phạt tử hình theo quy định của Bộ luật Hình sự năm 2015*, Luận văn thạc sĩ luật học, Trường Đại học Luật Hà Nội, tr.49)

Ntoài ra, cân nhắc bỏ hình phạt tử hình đối với tội hiếp dâm người dưới 16 tuổi, tội Tham ô, tội nhận hối lộ... Đối với tội phạm thuộc chương các tội xâm phạm trật tự quản lý kinh tế là tội sản xuất, buôn bán thuốc giả là thuốc chữa bệnh, thuốc phòng bệnh cũng cần cân nhắc bãi bỏ bởi "*theo thống kê chưa đầy đủ thì số lượng các quốc gia áp dụng hình phạt tử hình đối với các tội có tính chất kinh tế là rất hiếm hoi…và các tội phạm có tính chất kinh tế xâm phạm và gây thiệt hại đến kinh tế thì nếu khắc phục được hậu quả kinh tế thì không nên tử hình*"[21].

Đối với những tội phạm không được áp dụng trên thực tế như chúng tôi đã liệt kê trên, tiến tới Việt Nam cũng cần cân nhắc xóa bỏ.

Thứ hai, cần nhanh chóng nghiên cứu và có những biện pháp hoặc hình phạt để thay thế hình phạt tử hình và hạn chế dần việc sử dụng hình phạt này trên thực tế. Có thể tham khảo như quy định việc hoãn thi hành án tử hình với khả năng ân giảm có điều kiện đối với một số tội phạm để mở đường cho việc giảm thi hành án tử hình trên thực tế mà vẫn đáp ứng yêu cầu phòng chống tội phạm như quy định tại của Bộ luật hình sự Trung Quốc (Điều 48 và Điều 50). Hoặc cho áp dụng các hình phạt thay thế hình phạt tử hình mà những quốc gia khác đã áp dụng hiệu quả và có tính khả thi cao ví dụ như áp dụng án tù chung thân không có khả năng mãn hạn đã được nhiều quốc gia và vùng lãnh thổ áp dụng như Anh, Thụy Điển[22] hay tù chung thân trọn đời như tại Hoa Kỳ[23]…

Kết luận

Hình phạt tử hình gắn liền với quyền sống – một trong những quyền cơ bản và phổ quát của con người. Mặc dù có lịch sử tồn tại lâu đời, tuy nhiên không thể phủ nhận, trong thế giới đề cao quyền con người như hiện nay, xu hướng bãi bỏ hình phạt tử hình đã trở thành tất yếu. Pháp luật hình sự Việt Nam, qua các thời kì, mặc dù có quy định về hình phạt tử hình, tuy nhiên vẫn đảm bảo chính sách nhân đạo. Đặc biệt đến Bộ luật Hình sự năm 2015, thông qua bãi bỏ nhiều quy định hình phạt tử hình cũng như bổ sung thêm một số đối tượng không áp dụng và thi hành hình phạt tử hình, đã thể hiện rõ nét chính sách hình sự hướng thiện của pháp luật hình sự Việt Nam. Tuy nhiên, trước yêu cầu bức thiết của các chuẩn mực quốc tế cũng như xu thế chung của toàn thế giới, trong thời gian tới, cần sớm có nghiên cứu tiến tới cắt giảm và xóa bỏ hình phạt tử hình tại Việt Nam trong thời gian tới./.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phạm Quốc Anh (Chủ biên), *Hình phạt tử hình trong luật quốc tế,* NXB Hồng Đức, Hà Nội, 2008.

2. Anthony Galvin (2015), *Old Sparky: The Electric Chair and the History of the Death Penalty*, Simon and Schuster.

3. Ban soạn thảo Bộ luật hình sự (sửa đổi), *Báo cáo xin ý kiến Ban soạn thảo về một số nội dung cơ bản của Đề án giảm hình phạt tử hình trên tinh thần cải cách tư pháp*, Hà Nội, 2015.

4. TS. Phạm Văn Beo (2010), *Về hình phạt tử hình trong Luật hình sự Việt Nam*, NXB. Chính trị quốc gia, Hà Nội.

---

[21] TS. Đinh Thế Hưng (2018), *Về hình phạt tử hình trong Bộ luật Hình sự Việt Nam*, nguồn: https://tapchitoaan.vn/bai-viet/thoi-su/ve-hinh-phat-tu-hinh-trong-blhs-viet-nam, truy cập ngày 03/3/2021.

[22] TS. Lê Khắc Đại, Bảo đảm quyền sống và việc duy trì hình phạt tử hình trong pháp luật hình sự Việt Nam, trích trong Kỷ yếu Hội thảo quốc gia: *Vấn đề hình phạt tử hình trên thế giới và ở Việt Nam*, tr.16,17.

[23] Hội Luật gia Việt Nam (2008), *Hình phạt tử hình trong luật quốc tế*, tlđd, tr.343.

5. Cesare Beccaria (2009), *On Crimes and Punishments*, Transaction Publishers New Brunswick (USA) and London (U.K).

6. PGS. TS. Nguyễn Đăng Dung và các tác giả, *Những điều cần biết về hình phạt tử hình,* Sách tham khảo, NXB Chính trị quốc gia, 2009.

7. Dương Việt Dũng (2019), *Hình phạt tử hình theo quy định của Bộ luật Hình sự năm 2015*, Luận văn thạc sĩ luật học, Trường Đại học Luật Hà Nội.

8. TS. Lê Khắc Đại, Bảo đảm quyền sống và việc duy trì hình phạt tử hình trong pháp luật hình sự Việt Nam, trích trong Kỷ yếu Hội thảo quốc gia: *Vấn đề hình phạt tử hình trên thế giới và ở Việt Nam.*

9. EU Jule (2019), *Báo cáo nghiên cứu Khả năng của Việt Nam gia nhập Nghị định thư tùy chọn thứ hai về Bãi bỏ hình phạt tử hình theo Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR*), Hà Nội.Roger Hood, *The death penalty A world-wide perspective*, Oxford Clarendon Press, 1996.

10. Hội Luật gia Việt Nam (2008), *Hình phạt tử hình trong luật quốc tế*, NXB. Hồng Đức, Hà Nội.

11. TS. Đinh Thế Hưng (2018), *Về hình phạt tử hình trong Bộ luật Hình sự Việt Nam*, nguồn: https://tapchitoaan.vn/bai-viet/thoi-su/ve-hinh-phat-tu-hinh-trong-blhs-viet-nam

12. Vũ Thị Thúy (2007), *Hình phạt tử hình trong Luật hình sự Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ, Trường Đại học Luật thành phố Hồ Chí Minh.

13. Trịnh Quốc Toản (2012*), Chế định hình phạt tử hình trong Luật hình sự Việt Nam và một số kiến nghị hoàn thiện*, Tạp chí Khoa học Đại học Quốc gia Hà Nội, Luật học 28 (2012).

14. GS. TSKH. Đào Trí Úc – PGS. TS. Vũ Công Giao – PGS. TS. Trương Thị Hồng Hà (Đồng chủ biên, 2015), *Quyền sống và hình phạt tử hình*, NXB. Chính trị quốc gia, Hà Nội.

15. Viện Khoa học pháp lý Bộ Tư pháp, *Từ điển Luật học*, NXB.Từ điển bách khoa và NXB. Tư pháp.